

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Sive Antinomia Ivris Pontificii Et Cæsarei - per CCL. Differentias plurium
Doctorum auctoritate probatas, singulari studio in certas classes reducta,
discussa, & explicata

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

Titvlvs I. De Jure, Jurisdictione, & consuetudine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61864](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61864)

ANTINOMIA

Iuris Pontificii, & Cæsarei.

TITVLVS I.

De Fure, Jurisdictione, & consuetudine.

Qui consilium Dei de congregandis ex universo mundo populis, qui sub uno pastore Christo unum ovile constituent, ejusque ductu, & nutu gubernantur, perspicuum habent, simul agnoscunt, Ecclesiam propriis legibus ac moribus instructam esse, ita ut pene nihil cum profana Republica commune habeat. Neque enim de mundo hoc Christi regnum, nec Ecclesie status esse potest. Altior illi finis, media puriora, jura spiritualia, ab humanis plurimum remota: alii iudices, & rectores; indeque permultæ differentię à Doctoribus annotatæ sunt, de quibus agendum in sequentibus.

DIFFERENTIA I.

Ius Canonicum ubique locorum, civile in terris Imperii tantum obtinet.
Ioann. Bapt. à S. Blasio n. 179.

I. Nunciatur Differentia hæc ex fine sacri, & profani Juris tantum diverso, quantum ab animi salute corporis, aut communitatis distat incolumitas. Hic spiritualis, ille temporalis est. Quod Innocentius III. in c. Novit. de iudic. scribens Gallię prælatis explicat his verbis: Non intendimus de feudo judicare, sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus, & debemus. Cum enim non humanæ constitutioni, sed divinæ potius innitatur, quia potestas nostra non est ex homine, sed ex Deo, nullus, qui sit sanæ mentis, ignorat, quin ad officium nostrum spectet, de quocunque peccato mortali corripere quemlibet Christianum, & si correctionem contemplerit, per districtiorem ecclesiasticam coercere. Ita Innocentius. Constitutio autem, cui se innixi asserit, illa est, quæ Christi verbis continetur Matth. 28. v. 18. Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Eundem ergo docet

Antinomia.

A

doce-

2
docete omnes gentes. Et *actorum c. 1. v. 8.* Eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judæa, & Samaria, & usque ad ultimum terræ. Non ponit limites, non jubet in Europam, Africam, vel Asiam tendere, & extendere Evangelium, sed ad omnes gentes, & populos, pro quibus ipse in cruce mortuus est, ut patri suo reconciliaret.

Omnes igitur mundi partes, adeoque omnes homines Christi, & Vicarii ipsius subsunt potestati. *c. Cuncta. c. per principalem. 9. Q. 3. Abb. in c. fin. n. 45. de foro comp. Moscon. de maiest. eccl. l. 1. c. 1. Franc. Leo in thesauro eccl. Par. 1. c. 1.* ob eamque causam pro diœcesi sua totum orbem habet. *Gloss. v. Privatam. c. Felicis & sin. de pen. in 6. Barbos. in c. cit. Cuncta. Lelius Zecchus in Tract. theol. tit. de Eccles. Item, de Romano Pontifice. §. Hinc colligitur. Steph. Valentinus Tract. de potestate coactiva Pontif. c. 2.*

Denique *Navarr. Notab. 3. in c. Novit. de iudic.* ita probat. Omnes fere fatentur, clericos ideo jure divino subiectos esse jurisdictioni ecclesiasticæ, juxta *Gloss. c. Si Imperator. D. 96.* quia præter humanitatem, quâ sunt homines, insigniti sunt charactere clericali. At omnis Christianus baptizatus præter humanitatem, quâ homo est, insignitur Baptismo spirituali, per quem regenerari dicitur *Ioann. 6.* & signari signo militiæ Christi. *2. Corinth. 1.* quod signum characterem vocat *S. August. c. Quod quidam. 1. q. 1. qd̄i imprimitur in anima secundum S. Thom. 3. par. q. 63. art. 1.* & est potestas spiritualis passiva ad recipiendum cultum divinum necessaria, & indelebilis, quemadmodum & character ordinis. *c. Licet. 23. q. 7.* per quem

Christiani dicuntur genus electum, regale sacerdotium, gens sancta. *1. Petri 2.* & facti Deo regnum, & sacerdotes. *apocal. 1.* quippe qui ante baptismum unguuntur oleo benedicto, & post baptismum chrisinate. *c. 1. de sac. unct.* sine quo nemo est habilis ad suscipienda alia sacramenta. *c. Veniens. de presb. non baptiz. at.* Ergo tantum, aut plus differt, quis tactus Christianus à se nondum Christiano, quantum Christianus factus clericus præteritum minorum ordinum, à se nondum clerico: & per consequens necessarium videtur, omnem christianum esse subiectum jurisdictioni Ecclesiæ; & qui jurisdictionem ecclesiasticam habet, potest cognoscere de illo, quatenus est talis, & que ita per hanc brevem argumentationem evincitur, omnium spiritualium, & supernaturaliter datorum cognitionem pertinere ad potestatem ecclesiasticam, juxta *c. Ecclesia. de constit. c. Bene quidem dist. 96.* At Christianus quatenus Christianus est quid spirituale & supernaturale per proximè dicta. Ergo cognitio de eo pertinet ad potestatem ecclesiasticam. Jam quia per totum orbem spiritus est credentium numerus, in omnibus locis, ubi inveniuntur, Juris Canonici Decreta valere manifestum est. *Ita Navarrus.*

II. At verò Imperatoris regnum ab initio certis finibus limitatum fuisse nemo nisi imperitus ignorat. Quamvis enim *Luca 2. cap.* legamus universum orbem ab Augusto Cæsare descriptum censumque fuisse, non nisi de orbe Romanis viribus subactis intelligi potest, quemadmodum ibi Interpretes notant. Imò apud *Navarr. loc. cit. n. 156.* nonnemo spiritus

tamen esse ait, affirmare, Imperatorem Romanum jus habere in totum orbem terrarum, cuius nunquam fuit dominus. Nec obstat Antonini vox in *l. de precariis. ad Rhodiam*. Ego Dominus mundi. Non enim ita sensu caruit, ut se dominum orbis totius jactare voluerit, qui nec ipsi, nec ulli antecessorum ipsius unquam patuit, sed hyperbole, aut lyne doche usus fuit, vulgi more, qui hodieque mundi dominum Imperatorem vocant. Nec audiendus cum aliis quibusdam *Bartolus* *q. qui. l. 1. §. Ex hac. Tit. de rei vendic. & in l. Curiosos populos. C. de summ. Trinit. nō quidem de facto, sed de iure orbis totius dominum proclamat. Revera enim populi quidam à Romanis nunquam subiecti fuere, ut ex rebus gestis illorum, & fidelissimis historiis liquet. v. *Florum l. 4. circa fin. Domini Soto l. 4. de instit. c. 4. art. 2. Barbo. in c. Hadrian. dist. 63. Azor II. l. 10. c. 7. unde Prosper l. 2. de vocat. gent. c. 6. Gratia Christiana non contenta est eosdem limites habere, quos Roma, multosque populos sceptro crucis Christi**

subdidit, quos animis suis ipsa non domuit. Et Leo Papa in *serm. 1. de Apost. Romam* alloquens dicit. *Vt latius praesideres religione divinā, quā dominatione terrenā.*

III. Quia igitur extra territorium suum jus dicere nemini licet. *c. Cum animar. de constitut. in 6.* Juris Romani eodem, & imperii fines esse liquet; eam nimirum orbis partem, quæ ab Imperatore leges accipit, quæ hoc tempore multo, quàm olim contractior est, avulsā nimirum Galliā, Hispaniā, Britanniā, Hungariā, Sarmatiā, Illyrico, Italiā, Indiā, aliisque provinciis, quarum magna portio barbaris & infidelibus Dynastis patet. Quocirca Imperatorum, aliorumque Principum etiam Christianorum sic limitata potestas est, ut non nisi suis subditis quilibet imperet; de personis ac rebus ecclesiasticis nihil disponat. *c. Ecclesia S. Maria. de constitut.* nisi quantum à Sede apostolica ipsis indultum fuerit, ut in sequentibus magis explicabitur.

II.

DIFFERENTIA 2.

Ius Canonicum indistinctè aufert laicis potestatem de personis, & rebus ecclesiasticis disponendi contra tit. Cod. de sacrosanct. eccles. & alios similes. Decianus l. 2. c. 18.

I. Multa olim post Christi fidem & doctrinam susceptam orthodoxi Imperatores præsertim Justinianus de rebus & personis ecclesiasticis constituerunt, quæ longum, & ingratum fuerit sagillatim enumerare. Consulatur, cui oritur, & voluere est in *Cod. tit. de sacros. ec-*

cles. rebus, & privilegiis illarum. De Episcopis, & clericis. Orphanotrophis, Xenodochiis, Prochorophis, Asciteriis, Monachis, & privilegiis eorum, de redimendis captivis, nuptiis clericorum, vetricis, seu permissis, de episcopali audientia, de diversis capitulis, quæ ad jus, curam,

ram, ac reverentiam pertinent episcopalem, de hæreticis, Manichæis, & Saracenis, de baptismo, de Apostatis, de Christi cruce, de Judæis, paganis, templis, & sacrificiis illorum, de his qui in Ecclesia manumittuntur, & hujus generis alia passim obvia, quæ excusatione indigent, quemadmodum post alios *Cardin. Baron.* annotavit ad Annum Christi quingentes. vicel. octavum, dignus, qui audiatur. Cùm vidisset *Justinianus*, ait, multisque exemplis didicisset, nullam esse ecclesiasticorum Canonum observantiam, principes fidei catholice parum studiosos, hæreticorum arbitrio euncta misceri atque confundi, evenitque interdum, ut Constantinopolitana Ecclesia hæretici antistites præficerent, penes quos nulla penitus esset canonum sacrorum observatio, sed studium tantum privatae fortunæ; hæc, inquam, considerans illud sibi arrogandum putavit, quod aliis inconcessum, ut plures de rebus ecclesiasticis, ac personis ederet sanctiones, quibus coerceri possent effrenes hæretici, & schismatici, probè sciens, justis non esse positam legem, sed prævaricatoribus. Hæc ad aliquam Justiniani excusationem facere posse videntur, dum sacrarum legum conditorem agit, de sacerdotibus leges ferre, in eosque pœnas statuere præter jus fasque præsumens: quibus illud fortè aliquis non incongruè adijcerit, cùm ipse homo fuerit planè illiteratus, & Tribonianus, cujus operâ in condendis legibus utebatur, ethnicus, par est credere, omnes ipsius constitutiones ecclesiasticas Epiphanius fuisse Constantinopolitani Episcopi, & successoris ipsius Men-

næ, quas voluerint edi nomine Imperatoris, ut validioris observantiae essent, probè scientes fore, ut omnes provinciarum præfecti in earum jugem custodiam invigilarent; adeo, ut non mentiamur, qui dixerit, per Justiniani osepiscopos Constantinopolitanos locutos esse. Adde illud quoque, quod ex ipsarum constitutionum verbis apparet, in sanctionibus illis non tantam sibi vindicare auctoritatem, ut se dicat de rebus sacris, potiusve agere Imperatoris auctoritate, sed potius ex illorum præscripto canonum, ut non se conditorem, sed potius præferat executorem, atque custodem, in *Novella constitut. 3.* ubi ait, quod nebitur debatur bene, & competeret habere, & regularum sacrarum dignè, &c. *sed in Novella 6.* illis verbis: Hoc autem futurum credimus, ut sacrarum regularum observatio custodiatur, quam ipsi laudandi Imperatores, & ministri vestri Dei tradiderunt Apostoli, & sancti patres custodierunt, & explanarunt. Sanemus igitur sacras per omnia sequentes regulas, &c. Item *Novella 133. & 7.* in quibus id ipsum pluribus monet. Sed & *Innocentius Papa* ex ejusdem Imperatoris legum relatione testatur, ea, quæ de his promulgare edicta, facere consuevit, ex episcoporum consensu. Sic igitur, cum in his tradendis tum ipse, tum alii Imperatores, tantum se custodes, & executores sacrorum Canonum habuerint, nihil planè est, ut ab ipsis promulgare imperari debeant sanctiones. Quod si alio quis illorum titulo id sibi sumperit, & Imperatoris auctoritate temere arrogaverit, tunc illud Justinii martyris in Antianum Pium dictum opportunè inculcandum

dom erit. Tantum principes opinionem veritati preferentes valent, quantum in solitariis locis prædones.

II. Hactenus annalium sacrorum celeberrimus Scriptor, ea relegens, & conscribens, quæ in sacris Canonibus de auctoritate sæcularium Principum in rebus & personis ecclesiasticis sancita sunt, potissimum *Distinct.* 96. quæ inscribitur De sæcularis potestatis iure in rebus ecclesiasticis, & l. 2. *Decretal. tit. 2. de foro compet.* Verum ut compendio omnes videant, quibus terminis principum laicorum circumscripta potestas sit, certis conclusionibus exponam.

Prima est, Jurisdictio ecclesiastica nec Imperatori, nec ulli laico principi per se competit, *c. Causam, de prescript. c. Tua, de decim. c. Messana, c. Sacrosancta, de elect.* unde *S. Ambrosii, l. 5. epist. 33.* Nolite gravare, Imperator, ut putes te in ea, quæ divina sunt, imperiale jus aliquod habere; sed si vis divinitus imperare, esto Deo subditus. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotes Ecclesia: publicorum tibi maximum jus concessum est, non Ecclesiæ. Simili modo *Hosius* episcopus apud *S. Athanasium* Constantio Imperatori locutus est. Tibi Deus Imperium commisit, nobis, quæ sunt Ecclesiæ, concedidit: & quemadmodum, qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave, ne, quæ sunt Ecclesiæ, ad te trahens magno criminibus obnoxius. *S. Ignatius quoque epist. 6. ad Philadelphenses,* Principes obediant Cæsari, milites principibus, presbyteri, Diaconi, & reliquis clerus unâ cum populo univærso, militibus, principibus, atque Cæsares ipsi episcopo pareant.

Secunda, leges sæcularium principum de rebus, aut personis ecclesiasticis nullam vim & obligationem faciunt, nisi ab Ecclesia approbentur. *Innocentii III. oraculum in c. Ecclesia S. Maria, de Constitut. extat.* Super ecclesiis, & personis ecclesiasticis nulla laicis attributa facultas est, sed eos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi: à quibus si quid motu proprio statutum fuerit, quod ecclesiarum etiam respiciat commodum & favorem, nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum, *v. Abb. Panorm. ibi n. 10. & alios,* qui communiter idem astruunt.

Tertia, Imperator, & laici principes nullam jure communi potestatem habent disponendi de dignitatibus & beneficiis ecclesiasticis, *c. Cum ad verum, dist. 96. c. Duo sunt, c. Imperator. ead. nec consuetudo prodest, c. Messana, c. Sacrosancta, de elect. nec prescriptio, c. Causam qua, de prescript.*

Quarta, Principum laicorum leges, quæ clericorum simul, & laicorum utilitatem concernunt, eatenus obligare personas ecclesiasticas possunt, quatenus continent aliquid juris naturalis, vel Canonici, *c. Non minus, de immunit. eccles. sily. v. Immunitas l. q. 5. §. 4.* Nam clerici sunt quidem cives in favorabilibus, sed exempti, *v. Az. or. l. l. §. c. 13 q. 8.*

Quinta, illis legibus sæcularium principum obligari posse clericos probabilis est, quæ non repugnant statui Ecclesiæ, & faciunt ad conservandam pacem, ac tranquillitatem publicam, quemadmodum diximus in *summa iur. Canonici, part. 1. tit. 1. §. 3.*

Sexta, nulli laicorum principum clericos quantumlibet reos per se, & regulariter judicare, & punire licet. c. 1. &

seq. de foro comp. Boz. de iure statu. l. 2. d. 17. Decian. l. 4. c. 9. Bellarm. l. 1. de Cl. r. 2. Coron. in Comp. Diana v. Iudex laicu.

III.

DIFFERENTIA 3.

Secundum leges civiles rigor locum habet; I. Si quis. C. Vnde vi. secundum Canones vero equitas. c. Adhuc, de dol. & contum. Galvanus n. 7.

I. Rigor est juris excessus, sive austeritas, improborum hominum terrore inventus, qui tunc maximè sentitur, cum litera tenaciùs inhaeremus. Unde natum vulgare illud, *summum Ius, summa iniuria*. Adeoque oppositam habet aequitatem, à qua benigna & humana ducitur interpretatio. l. *Pantonius. Tit. de acquir. hered. l. Si ita scriptum. Tit. de liber. & posthum. l. 1. §. qui operas. Tit. ad Tertull. Tiraguell. fusè de retractu, § 35.* Hinc igitur legum, & decretorum habemus mitigationem, circumstantiis rerum, temporum & personarum congruam, teste Philolopho l. 5. *Ethic. c. 10.* quemadmodum post alios *Fortunius, & Budaeus* annotarunt.

Cæterum hoc loco cum habere locum rigor in jure civili asseritur, non est intelligendum universè, per omnia, & in omnibus, sed accommodatè in materia legis citatæ *Si quis in tantum. C. Vnde vi.* ubi Impp si quis possessionem rerum apud Fiscum, vel apud homines quoslibet constitutarum ante adventum judicialis arbitrii violenter invaserit, dominus quidem constitutus possessionem, quam abstulit, restituat possessori, & dominium ejusdem rei amittat: si verò alienarum

rerum possessionem invaserit, non solum eam possidentibus reddat, verum etiam æstimationem earundem rerum restituere compellatur. Idem de finibus dicendum monet *Glossa Gottsfredi*. Nam de finibus litigans si nondum finit à lite locum, de quo est controversia, occupaverit, & postea victus fuerit, alterum tantum victori præstet: si locus ipsius proprius fuerit, sufficit eum loco ipso excidere.

Hujus legis rigorem non esse in ecclesiasticis rebus servandum *Alexander III.* statuit in c. *Adhuc, de dolo & contum.* nimirum, quando reus caver, se intra annum iudicis arbitrio pariturum. Dicimus, ut in ecclesiasticis personis & negotiis rigor, & districtio juris non requiritur: sed cum iustitia propter hoc non periclitetur, patienter admitti debet, cum reus per cautionem standi iudicis se astringat. Ecce tibi moderationem contra prædictam legem, & insuper l. *us. Tit. Si quis in dicenti.*

II. Fallit tamen *primò*, quando prædictus ecclesiasticus in eodem genere delinquit, alienando scilicet bona ipsius mensæ addicta. Privat enim jure, quod in illis habebat, quamdiu vivit. Nec immerito

ritò, quia non tantùm contra sacros Canones, præteritum Pauli II. Constitutionem, Ambitiosè peccat, sed insuper juramentum violat, quo se possessiones mensarum addictas non alienaturum summo Pontifici promittit. v. *Layman l. 3. Tr. 4. c. 10. n. 9.* & *Barbos. in summa Decisionum Apostol. v. Alienare n. 7.* ubi docet, alienationes omnes rerum ecclesiasticarum in damnum ecclesiarum, vel non servatis solemnitatibus factas irritas esse per Constitutionem Pauli IV. quæ incipit: *Iniunctum nobis*, quam innovat Pius IV. *Constitut. xi. quæ incipit: Provida*, apud *Laërtium Cherub. Tomo 1. Bullarii pag. 729. & Tomo 2. pag. 21.*

Fallit *secundò*, quando Prælati una cum Capitulo, seu communicato consilio ita deliquisset, invadenda res ecclesiarum, aut monasterii. l. *tubemus. 14. C. de sacrosanct. eccles. ubi* decernitur, patrimonium Ecclesiarum perpetuum esse debere, nec ullam alienationem (quo nomine, venditio, donatio, permutatio, & simil. continentur) sive res mobilis, sive immobilis fuerit, valituram, nisi servatâ juris formâ,

& præscriptâ solemnitate fiat. Nec dixeris dispositionem prædictam soli Constantinopolitanæ majori Ecclesiarum factam esse, quemadmodum textus manifestè indicat. Quamvis enim ea Justiniani ab initio mens fuerit, pauld post tamen ad reliquas ecclesias majori subiectas, & denique ad alias omnes ubicunque locorum in Imperii provinciis constitutas extensa est teste *Gottofredo* in notis suis, & patet ex *Auth. annexa. Hoc ius porrectum* est ad omnem venerabilem locum, omne que collegium, quod a cetero pia constituit, ut nec eorum res pignorentur. v. *Novell. 120. c. 7. Socinum in Reg. 110.* Ecclesiarum res absque solemnitate regulariter non alienentur, ad quam plures exceptiones enumerat, & confirmat, de quo à nobis alibi actum est, in summa *Jur. Can. nimirum Par. 2. tit. ult.* & infra iterum occurrit occasio declarandi. Legi potest præ aliis *Molina Disp. 465. & seqq. Less. c. 24. Dub. 11. Zerola in Praxi episc. Par. 1. v. Alienatio. Comitol. l. 3. q. 19. Valens. l. 3. tit. 13. §. 5. Lancelor. l. 2. sum. tit. 27.*

IV.

DIFFERENTIA 4.

Quæ sunt meri & mixti Imperii, iure Canonico delegari possunt. c. Quod ledem. de off. ordin. c. In Archiepiscopatu. de raptoribus. secus iure civili. l. 1. Tit. de officio ejus, cui mandata est jurisdictio.

1. Imperium. *Tit. de jurisd. omni. Iudic. Bartol.*

20. Ioann. Bapt. à S. Blasio 6.

IMerum imperium *Vlpiano* est, habere gladii potestatem, ad animadvertendum in facinorosos homines, quod etiam potestas appellatur. l. 3. *Tit.*

de iurisd. omni. Descriptio, an definitio sit, nostra quidem hinc nihil interest. Litigant apud *Fachinaum l. 9. contrav.* Juris interpretes. c. 94. Esto gladii potestas **primarius**

rius actus, cum certum sit gradibus distinguere, quorum primus maximi Imperii vocatur, continetque potestatem belli decernendi, leges condendi, & similia. Ad secundum, qui majoris Imperii nomine insignitur, pertinet facinorosis supplicium capitis, mutilationis, vel exilii definire. Huic in foro ecclesiastico responderet potestas excommunicandi, degradandi, &c. non ad instantiam aliorum, sed motu proprio. Ad tertium gradum spectat potestas igni & aqua interdicendi, in insulam deportandi, diciturque minor capitis diminutio, quâ jus civitatis amittitur, sed libertas retinetur. Quartus gradus vocatur parvi imperii, estque potestas relegandi, torquendi, puniendi corporaliter citra mutilationem, cujusmodi poenis etiam Ecclesia delinquentes perstringit. Ad quintum & sextum gradum pertinent minora, cujusmodi est multa pecuniaria, & coercitio modica. Simili fere modo Imperium mixtum, cui etiam iurisdictio inest, dividitur, quemadmodum in *summa Iuris Canon. part. 3. tit. 1. §. 1. explicavimus.*

II. His positis, Jure Canonico & merum & mixtum Imperium delegari, Bartolus probat ex *c. Quod sedem, de offic. ordin. ubi Innocentius III. Turonensi Archiepiscopo rescribit, licere Archiepiscopo, qui impeditus est, alicui episcopo committere vices suas consecrandi suffraganeorum suorum aliquem. Ubi Felinus, Archiepiscopus impeditus potest consecrationem sui suffraganei alteri committere, & consecrandus teneretur munus consecrationis ab illo recipere, adeoque Regulam (*Quae meri imperii sunt, non delegari*) fallere, quando ordinarius*

est impeditus, ut latissime per Alciatum referentem omnes in *l. 1. de off. eius, cui mandat. est iurisdictio. Idem in Pastoralis officii eod. tit.* astruitur, committito, invitum compelli non posse suscipiendam delegationem. Pro eodem allegatur, *c. In Archiepiscopatu, de rapin. Item c. fin. Ne clerici, vel monachi in. ob. clarè dicitur, episcopos delegare potest causas sanguinis, quæ procul dubio ad merum imperium pertinent. Neque id tantum, ut *Fachinam l. 9. c. 99. interpretatur, quia episcopis non permittitur causas sanguinis agitare. Ecclesia enim ratione proprii finis, qui est animarum salus in ejusmodi negotiis lento passu incedit, patiturque non gravatè à pluribus tractari, quæ ad justitiæ conservandam conducunt, & Ecclesie profunt. *Gloss. e. In Archiepiscopatu, de rapin. Special. tit. de iur. d. omn. iud. §. 1. Varius de nullitate. §. Ex defectu iur. d. deleg.***

III. Alteram partem (merum Imperium Jure civili non delegari) *Everardus Bronchorst in Centur. 1. Enantioph. ff. 11.* ita proponit, & confirmat. Quæcumque specialiter, hoc est, nominatim, & expressè lege, S. C. vel constitutione principum tribuuntur, ea non possunt alteri committi, *l. 1. Tit. de off. eius, cui mandat. de iur. d.* Tale est merum Imperium, quod specialiter lege datur, nec competit comparatio jure magistratus, ideoque ab eo non datum est, alteri delegari nequit, *l. Non potest, 70. Tit. de Reg. iur.* Ratio est, quia specialiter potestas meri Imperii, minus disceptatio, coercitioque, cum in certis magistratibus ob singularem sedem, & industriam ad hoc electis concessa est. Cum enim antiquitus non lice-

ter in ius populi in civis Romani caput animadvertere, l. 2. Tit. de orig. iur. ideo exercitio meri Imperii, à populo, vel principe legibus publicorum iudiciorum certis magistratibus tributa fuit, arg. l. Alia, de verb. signif. Majus enim negotium majoribus nostris vitum fuit, delibere hominis capite constituere, quam ut cuiusvis magistratus arbitrio permitteretur, qui non etiam à tota Rep. mandatum accepisset.

Limitant tamen DD. quòd delegari

possit merum Imperium in casu absentiae per dictam l. 1. Tit. de off. eius, & c. in v. Non aliter mandare poterit, quam si abesse ceperit. Verum hoc non universè, sed in crimine violentiae factae tantum obtinet, juxta l. Iuliam, de vi. Cujus poena, maxime si vis privata sit, non fuit capitalis, sed tantum ademptio tertiae partis bonorum, l. 2. Cod. ad l. Iul. de vi. Ita Bronchorst. Socin. Reg. 84. & Covarr. l. 3. Variar. c. 20. ubi praeter aliis omnibus exactissime discutit praesentem controversiam.

V.

DIFFERENTIA 5.

Rescriptum principis, & Papa non extendit se ultra unam diœtam, c. Nonnulli, de rescript. c. Statutum, §. 1. cod. in 6. Quod jure civili non invenitur, Ioann. Bapt. de S. Blas. 98.

I. Responsis prudentum, quae de rebus controversis olim interrogati principum permissa reddebant, eorundem principum rescripta successerunt, quasi dicas, per literas responsa, quibus illi vel ad libellos praesentium, vel ad magistratuum absentium consultationes, quid sibi de ea re fieri placeret, declarabant, l. Rescripta, c. de precib. Imper. offerendu, §. Responsa. Institut. de iur. Natur. Eorum, quae à summo Pontifice emanant, alia sunt realia, alia personalia, alia contentiosa, alia ad lites, alia gratiosa, de beneficiis ecclesiasticis scilicet: alia iustitia, alia in forma communi, alia in forma pauperum. Coman. l. 1. c. 15. Barbof. in c. Responsa. Dist. 2. Silv. & Zerola in v. Rescriptum.

II. De contentiosis seu forensibus in Aninomia.

c. Nonnulli, citato Pontifex constituit, ne quis extra diœcesin suam per literas Apostol. ultra duas diœtas, id est, bidui itinere locum distantem ad iudicium trahi possit; nisi de assensu partium fuerint impetratae, vel expressam de hac constitutione mentionem faciant. Quae indulgentia in c. Statutum hoc tit. in 6. restringitur ad unam dumtaxat diœtam. Verba sunt: Cùm actor & reus civitatum & diœcesium fuerint diversarum, si actor in civitate vel diœcesi rei iudicem habere recuset, ipsum non in sua, sed in alia civitate vel diœcesi liberè impetrare valeat, reumque trahere ad eundem, dummodo locus, ad quem eum traxerit ultra unam diœtam (sicut in casu alio permittitur) minimè sit remotus. Ita Bonifacius VIII. consultum cupiens reis, qui ad

B

remo

remotiora loca venire coacti præter familiaræ neglectam administrationem expensis parum necessariis gravarentur. Hoc in nulla Imperiali lege reperitur

cautum juxta propositam à Ioann. Bapt. à S. Blasio Differentiam, v. Barbof. in c. 2. de Rescript. in 6.

VI.

DIFFERENTIA 6.

In omni rescripto Papa subintelligitur clausula, si preces veritate nitantur, c. 2. de Rescript. Iure civili autem exprimenda est, l. Vniverla rescripta, C. de divers. rescript. Ioann. Bapt. à S. Blasio n. 2. Decian. l. 2. c. 21. n. 25.

TAmetsi vulgò jactetur longas regum, ac principum manus esse, quia ministrorum & syndicorum numero abundantant quidlibet deferentium, sæpenumero tamen circumveniri, ac deludi fraudibus compertum est, dum ingenitâ sibi simplicitate, candore quæ animi, aliorum ingenia æstimant, victi quæ importunitate postulantium, quæ minimè vellent, annuunt, c. fin. de rescr. in 6. c. 1. de relig. dam. Quamobrem cautela reperta est, & utrique Juri quamvis diversimodè inserta, Principum rescripta sic demum valitura, si preces veritate nitantur. Hinc editum illud legis citatæ, univèrsa rescripta sive in personam precantium, sive ad quemlibet Judicem manaverint, quæ vel annotatio, vel quævis pragmatica sanctio nominetur, sub ea conditione proferri præcipimus, si preces veritate nitantur. Nec aliquem fructum precator oraculi percipiat impetrati, licet in judicio assereret veritatem, nisi quæstio fidei precum imperiali beneficio monstretur inserta. Additur pœna transgressoribus, ut quæstor, & ministri scriniorum, qui sine

præfata adjectione qualescunque rescriptum dictaverint, & Judices, qui susceperint, reprehensionem subeant; qui vero illieitè dictata scribere ausi fuerint, cujuscunque scrinii memoriales, seu pragmaticarii, vel adjutores primitivè remissione cinguli feriantur. His consonant Præterea in Onomastico, Rescriptorum omnium, civilium & pontificiorum præma, communis quæ lex est, si preces veritate nitantur. Quæ conditio, etsi non adiciatur, subaudiri tamen jubet Pontifex in c. 2. de rescr. Sed & adjiciendam eam, alioqui rescriptum rejiciendum. Quæ Imperator constituit, l. fin. C. de divers. rescr. Quid enim indignius, & nocentius, quàm cupidorum & fallacium hominum postulationibus annuendo innocentiæ jura lædere, pacem turbare, negotia confundere, rotam quæ Reip. statum perturbare? Furcam, non gratiam fraudes merentur, & falsis hominibus vera supplicia debentur, v. Andr. Gaill. l. 1. observ. 14. Barbof. Tract. de claus. n. 166. Comit. l. 1. q. 104. Vallens. l. 1. tit. 3. §. 2.

VII. Dis.

VII.

DIFFERENTIA 7.

Iure Canonico mala grammatica vitiat rescriptum *Pape c. Ad audientiam II. de Rescript. Iure civili autem non vitiat rescriptum Imperatoris. Bapt. à S. Blasion. 700.*

I. Clari capitis tenor est, ad audientiam nostram pervenit, quod H. de S. Stephano super absolute tua literas tibi, ut primâ facie videbatur, apostolicas præsentârât, quibus, quoniam manifestum continens in constructione peccatum, fidem te nolumus adhibere. *Videtur in aque Glossa: In literis Papæ non debet esse vitium latinæ, ne vitentur. Vitium intellige in ratione Syntaxis potissimum, quæ per nullam Grammaticæ, vel orationis figuram defendi possit. Abb. in c. de iudic. Felin. in c. Ad audientiam I. de Rescript. Innoc. in c. Ex parte, de fide instrum. Quod etiam in rescriptis laicorum principum locum habere Bartolus existimat in l. Plautium, Tit. de aur. & arg. leg. Bald. in l. Eam, quam, C. de fideicommiss. Idem non attendi in confectioe testamentorum, legatis & similibus, ex multis legibus constat, l. Imperator Titus, Tit. de statu hom. l. Qui habebat, Tit. de manu. miss. testam. l. In legatis, C. de legat.*

II. Quod verò in c. Ex parte, de fide instrum. Honorius III. interrogatus, an rescriptum valeret, in quo decrat litera

O in verbo *spoliârunt*, respondit, hoc non obstante, in negotio iplo præviâ ratione procedendum esse, sic intelligi debet, propter modicum defectum, qualis est unius literæ, non vitiari rescriptum, cum ex præcedentibus, & subsequentibus intelligi possit mandantis intentio. Deinde quodocunque de mente rescribentis constat, nihil obesse errorem latinæ. *Archidiaconus in c. In memoriam, Dist. 19. & alii DD. in c. Ex parte, de fide instrum. post Cardinalem in Consil. 95. ita explicantes, c. Inter dilectos ibid.*

Quod autem magis attendatur in rescriptis summorum Pontificum, Ratio per Glossam redditur, quia ejusmodi rescripta per multas manus transeunt, & magnâ maturitate decoquuntur, c. Apostolica 35. q. 9. Atque ita nullum vitium continere debent, v. *Tuschum litt. M. Conclus. 199. Barbof. axiom. 148. Farinac. Part. 6. q. 153. n. 151.*

* *

Jurisdictio secundum leges de persona in personam prorogari potest, l. 1. Tit. de jud. secundum Canones verò non prorogatur, c. Significati de foro comp. Bartol. 175. Canis 13. Decian. l. 22. c. 22. n. 3.

I. PRorogari vulgò dicitur, quod pro ducitur, vel extenditur, *Vlpian. l. 2. §. 3. Tit. de iudic.* Apud Interpretes fori mutatio est, quæ fit de tempore, loco, persona, ad tempus, locum, & personam. *Coras. l. 1. de iud.* Ad personalem prorogationem duo requiruntur, primò partium consensus. *Alexand. Consil. 64. n. 5. l. 3. Secundo*, ut is, in quem fit consensus, jurisdictionem habeat, & de numero Judicam sit, *l. 1. & 2. Tit. de iudic. & l. 1. C. de iuris. omn. iud. ubi Gloss. Gotofredi. Incompetens iudex habens tamen jurisdictionem, partium consensu fit competens. Item Privatorum consensus iudicem quamvis incompetentem, & incongruum competentem facit, si modò eum adierint, l. 4. Tit. de arb. l. 1. Tit. de iud. l. 15. §. 4. Tit. ad Trebell. Ad constituendum verò iudicem, qui extra iudicium classem sit, nullus partium consensus sufficere potest, l. 1. C. ubi de crimin. Talis igitur prorogatio Jure civili permittitur tam in civili, quàm in criminali causa, ut *Iul. Clarus tradit §. fin. q. 4. 2.* quod de criminali non omnes admittunt apud *Decianum l. 4. c. 23.* Nam *Bald. in Auth. Si qui ex consensu, C. de episc. aud. n. 6.* Ego, inquit, teneo, quòd in causis criminalibus non possit prorogari jurisdictio iudicis in-*

competentis, quoad generandum præjudicium competentis, & suæ reip. cui debet pœna applicari quia jus publicum partium privatorum mutari non potest, *l. 1. in publicum. Tit. de pact.* Verùm hæc ad controversia non spectat, & admittit conciliatio potest, quam loc. cit. *Decianus* exponit. Ad propositum veniendo clericus Judicis sui, id est, ecclesiastici jurisdictionem prorogare non posse (sine proprii Episcopi consensu) ex *c. Significati de foro comp. past. antiquiores Canonistas docent Anton. de Matth. Tr. de prorog. n. 14. Bern. VV ames præf. forens. l. 3. col. 12. n. 2. Anguian. de legib. l. 3. contr. 26. 8. Carlav. de iudic. l. 1. tit. 1. disp. 2. §. 2. n. 1075.* monens, ad Abbatem, vel alium habentem jura episcopalia, & jurisdictionem quasi episcopalem, non verò ad episcopum spectare, ut consensum prorogationi à clerico factæ prædicti Subdit præterea episcopum, & archiepiscopum non posse prorogare jurisdictionem Judicis non sui absque consensu suorum superiorum, quod de exemptis quoque dicendum, quibus summi Pontificis necessaria licentia est:

Limita quoad contractus, & delicta. Nam si alicubi clericus contra & in iuris-

vel delinquendo incidit in manus extraneis Judicis, re ipsa in illum prorogasse censetur cognoscendi & decidendi officium, nec formidanda illi iudicis sui indignatio, aut requirenda licentia fuerit, *c. Dilecti, de foro compet. Maranta de ordine iudic. part. 4. dist. 12. Caroc. Decis. 52 n. 24. Carol. de Grassis, de effectib. clerical. 1. n. 67. Sigism. Scaccia de sent. & re iudic. Gloss. 7. q. 3. limit. 1. Carlavall. l. 1. tit. 1. Disp. 1. q. 8. f. d. 2. Barbof. in Praxi exig. pension. q. 3. init. & in Præmiss. ad a. significasti, de foro comp.*

II. Non requiritur tamen ubique & semper consensus explicitus. Consensus enim, de quo textus *c. Significasti*, loquitur, non est propriè dictus consensus, sed pro voluntate accipitur, quæ quidem voluntas satis apparere creditur & per factam, & per conjecturas, & per alios modos, ut pluribus exponit *Barbof. in Tract. de clausul. n. 140. & 147.*

Monet inluper *Iul. Clarus in §. fin. q. 42. n. 3.* quando per inquisitionem proce-

ditur, non esse locum prorogationis. *Bald. in l. 1. c. ubi de crimine agi oportet*, eamque communem opinionem *Socius* vocat. Cum enim in hoc iudicio instituendo non interveniat aliqua partium, sed *Judex tantum*, & infamatio, absurdum est cogitare, aut dicere, quod *Judex à seipso* possit jurisdictionem prorogare; nec minùs absurdum, quod fama, quæ res inanimata est, in *Judicem* non competentem consentire, eique jurisdictionem tribuere possit, *v. Tiber. Decian. l. 4. c. 23 n. 5.* ubi contrarium tenere videtur, nimirum, si *Judex ordinarius* competens non inhibeat, sed consentiat, prorogationem obtinere etiam in calu inquisitionis. Addit, loco consensus etiam sufficere ratihabitionem, teste *Baldo in l. Falsus, C. de furtis, & l. 1. si anò compet. iud.* Si autem nullo modo consentiat, non attentà prorogatione, ordinarius *Judex* inquisitioni insistet, quantum sibi necessarium & utile videbitur, *v. infra Diff. CXLIII.*

IX.

DIFFERENTIA 9.

Jure civili per solam litis contestationem perpetuatur jurisdictione delegatis; Jure Canonico autem citatio sufficit, vel rescriptum, c. Gratum, de off. deleg. c. Licet, & c. fin. cod. Bartol. n. 14.

I. *Delegatus* *Judex* dicitur, qui jurisdictionem non suo jure, sed ab alio sibi commissam ipsius nomine exercet. *Tit. 10. tit. de off. eius, cui mand. est iurisd.* Nec idem genus omnium, aliqui delegati juris sunt, & alii ab homine constituuntur. Delegati juris in certis ca-

sibus sunt episcopi, *c. Irrefragabili, de offic. ordin. Concil. Trid. sess. 5. c. 1 sess. 2. c. 2. & 3. de reform. sess. 13. c. 5. de reform. sess. 14. c. 4. sess. 21. c. 3. 5. 6. & 8. de reform.* Ab homine constituti dicuntur, quos aut summus Pontifex, Patriarcha, Metropolitanus, aliusve prælatus, vel princeps desi-

gnat: qui lubinde univ[er]sitatem causa-
rum, lubinde partem duntaxat illis com-
mittunt, v. *Speculator. in tit. de iud. deleg.*
Marant. Part. 4. de ord. iud. §. Quinta,
n. 4.

II. Hocposito priorem partem (de-
legati jurisdictionem solâ litis contesta-
tione perpetuari) videtur roborare, *lex.*
Et quia, Tit. de iurisd. omn. iud. ubi Paulus
IC. si is, qui mandavit, jurisdictionem
decesserit, antequam res ab eo, cui man-
data est jurisdictione, geri cœperit, solvi
mandatum, Labeo, ait, sicut in reliquis
causis. Gloss. in v. Antequam, quærit, quan-
do & qualiter incipiat geri jurisdictione?
Lite contestata, respondet: Non enim
cœpta videri potest ante litem contesta-
tam, cum & Judex possit refutari, & evi-
tari. C. eod. l. Nemo, & infr. de adilit. edicto,
l. Qui sit fugitivus, & de novi oper. nunciat. l.
Stipulatio, §. Opus. Alii dicunt convento
reo per executores, ut veniat, vel per
alium jussu judicis delegati, l. Si non sint, §.
Quid ergo, Tit. de aur. & arg. leg. Sed prima
opinio tutior est, communior sanè.
Quamvis enim citatio judicii basis sit,
§. fin. Inst. de pœna temerè litig. & c. Quoni-
am contra. de probat. Socin. Tract. de citat.
artic. 2. Specul. eod. tit. §. 1. p[ro]p[ri]e tamen
judicium à litis contestatione incipit, per
text. c. Super questionum, ubi Gloss. in v. Litis
exordium, de off. & potest. iud. deleg. Felin. ibi
n. 6. l. Is, qui se obtulit, Tit. de rei vendicat.
l. Cum fundus, Tit. Si certum petatur. Iason
ibid. n. 4. & ante litis contestationem non
dicitur quis petere, sed agere, & petere
velle, l. Amplius, Tit. Remratam habere. Pa-
norm. in c. 1. de iuram. calumn. Gloss. notab. in
l. Et quia, superius allegata. Præterea ante
litis contestationem opponi contra a-

ctorem exceptiones possunt, vel quod
non habeat personam standi in iudicio,
vel alia quælibet fori declinatoria, *Inter*
litigantes, Tit. de iudic. Marant. Part. 6. in
dicior. de except. Sed sine auctore non lib-
sistit iudicium, c. Forus, de verb. signifi. leg-
tur ante litis contestationem iudicium
fundatum non est. Bald. in Auth. Clerum,
n. 8. C. de episc. & cler. Atque ita latis con-
firmata videtur prima pars, v. Gal. l. 1.
Obs. 72.

III. Posteriores (quod jure Canonico
citatio, vel rescriptum sufficit ad ju-
dicis delegati jurisdictionem perpetu-
andam) probat Rubr. c. *Gratum, de off.*
delegati. Si delegatus citavit ante mor-
tem delegantis, perpetua est ejus juris-
dictio. Additur inibi causa, quia citatio
ne factâ negotium est quasi cœptum, &
præcipuè si delegatus non est certus de
morte delegantis: unde legitime potest
in causa procedere. Glossa ponderat
particulam quasi ideo adjectam, quia
quia quantum ad perpetuandam jurisdic-
tionem cœptum est negotium, sed
quantum ad litis contestationem non est
cœptum. Unde successor impetrans po-
terit convenire reum mortuo impetra-
te, monet autem Franc. Leo in thes. juris
cles. Part. 2. c. 17. n. 52. ad inducendam li-
pendentiam non sufficere, quod citatio
emanarit, sed requiri præterea, ut ad par-
tem pervenerit, juxta Gloss. & Abb. in c. de
latum, de off. deleg. Felin. in c. Causam, qua-
to. de testib. & tunc mortuo delegato
non expirat jurisdictione delegati, qui-
res non est integra, c. Relatum, & c. de
off. deleg. Est observandum quoque in
citacioni factâ à Judice delegato infer-
tur tenor rescripti. Neque enim citam

comparere tenetur, nisi de commissione delegato facta certus sit. Innoc. in c. Praterita, n. 1. Hostiens. ibid. de dilationibus. Marantia Part. 6. tit. de citat. Andr. Gail. l. 1. c. 6.

serv. 48. n. 6. Vallens. l. 1. tit. 29. § 4. & 5. C. inf. l. 1. Summa tit. 18. Menoch. de arbitrar. q. 67. Vallens. l. 2. Paratis. tit. 2.

X.

DIFFERENTIA 10.

Episcopus secundum Canones in omni loco diocesis sue sedere, & iudicare potest, c. Cum episcopus, de Off. ordin. in 6. Secundum leges autem Index ordinarius in loco majorum suorum iudicia exercere debet.

l. penult. Tit. de just. & iure. Bapt. à S.

Blasio 180.

I. Suppono episcopum in diocesi sua esse iudicem ordinarium, & habere proprium territorium, c. Omnes basilica 16. q. 7. Abb. in c. Cum ab ec. leharum, de off. ordin. ubi docet prater episcopum neminem in diocesi de iure communi habere territorium, unde tota diocesis est territorium episcopi in spiritualibus. Facit ad hoc c. 2. de constit. in 6. & Port. in consil. 99. n. 33 qui etiam cum Glossa in c. 1. § 6. dist. 6. de person. 11. q. 1. episcopum dicit corporum & animatum iudicem esse eod. consil. 15. Cui etiam consuetudo suffragatur, secundum quam omnes episcopi ad executionem tam personalem quam realem, & tam contra laicos, quam clericos per totam diocesim liberè sine alicujus licentia, vel mandato pro causis ad forum ecclesiasticum spectantibus procedunt, quæ consuetudo est optima legum interpres, ab eaque recedi non potest, l. si de interpretatione, Tit. de leg. c. Cum dilectus, de consuet. Franc. Leo in thes. vel. Parte 1. c. 9. n. 31.

de off. ordin. his verbis exprimitur: Cum episcopus in sua diocesi jurisdictionem ordinariam noscatur habere, dubium non existit, quin in quolibet loco ipsius diocesis non exempto per se, vel per alium pro tribunali sedere, causas ad ecclesiasticum forum spectantes audire, personas ecclesiasticas capere. carceri deputare, nec non cætera, quæ ad ipsius spectant officium, liberè exercere possit. Adde c. Nonnulli, de Rescript. ubi prohibetur, quem trahi ultra duas dioceses extra diocesim suam, nisi partium consensu literæ fuerint impetratæ: quod locum non habere in episcopis Barbosa notat. Illi enim, ut ordinarii in quocunque loco suæ diocesis possunt causas ad ecclesiasticam forum pertinentes, per se, vel per delegatos suos audire, & à quocunque loco intra illam citare, ad suum, vel delegatorum suorum iudicium trahere. Abb. & alii in clem. de rescr.

III. Pro declaratione Gloss. in c. cit. Cum episcopus notat primò soli episcopo id concedi, quia talis jurisdictionem ordinariam in tota sua

II. Hæc differentia proposita quoad primam partem serviunt, quæ in c. 7.

sua diœcesi habet. Nam territorium est solius episcopi, & non Archidiaconi, aut prælati alicujus, quod prodest reis. Nam si quis extraneus in Archidiaconatu delinquat, ab illo puniri non potest: secus si Archidiaconi subditus sit. Idem de abbatibus dicendum, illi enim non habent proprium territorium. *Secundò*, episcopus in quacunque parte diœcesis suæ sedere pro tribunali posse etiam mutato majorum suorum loco; quod tamen citatæ parti indicandum est. *Tertiò*, capturam quoque in quolibet territorii sui loco facere posse etiam in exemptis. Exemptio enim, nisi specialiter expressum sit contrarium, huic juri nihil derogat.

IV. Idem laico judici non permittitur, sed contrarium indicat, *lex penale*, Tit. *de iust. & iure*. Ubiunque prætor salvâ majestatem imperii sui, salvoque more majorum jus dicere constituit, is locus rectè Jus appellatur. Adde l. 4. Tit. *de in-*

terrog. in iure faciend. Estque consuetudinialis observatio sic necessaria, uti neglectâ sententiam irritam reddat. *Judex* enim, ut *Maranta* loquitur *Part. 6. in ordine iudicior. §. Sententia*, n. 71. quælibet sententiam, debet stare in locis solito majorum suorum, ubi sui antecessores soliti sunt reddere jus. Alias sententia non valeret. l. *Cum sententiam*, c. *de iur. & interloc.* ubi sententia prædictis non declaratur, quia non publicè, sed in secreto, seu loco non consueto lata est. Atque ita communiter Interpretatur *leg. cit. Tit. de iust. & iur. tradunt Hoftius in summ. tit. de iudic. §. Qualiter*, *Syretius sent. eod. §. Vantius de nullitat. §. Ex d. process. n. 81. Bartol. in l. i. c. de consuet. interius de process. §. de sententia*. Accipitur in sententiis apponi hæc clausula *Nos talis index. N. sedentes pro tribunali tali loco*, &c. ubi *Curia regi solet*, &c. *de iur. di. potentibus.*

XI.

DIFFERENTIA II.

Iure civili consuetudo subsequens præjudicat juri scripto l. de quib. Tit. de leg. Iure Canonico autem ea tantum consuetudo præjudicat juri communi, quæ rationalis, & legitime præscripta est, c. fin. de consuetud. Bartol. 179.

I. **C**onsuetudo secundum *Isidori metem l. 2. Orig. c. 10. & l. 5. c. 3.* est Jus quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex. In eundem modum *Tertull.* loquitur *lib. de Corona mil.* ex quo haurisse videtur. Duplicem faciunt DD. facti, nimirum, & juris: de qua re non est nobis anxie laborandum.

Legi potest *Franc. Suar. l. 7. de leg. 1. Vallensis l. i. tit. 4.*

Illud potius considerandum, quomodo legem vincat, eamque elidat. *Mores* illi leges, quam *Canones* potest tribuunt, hi limitatam, illæ a *biologian Tuliani* l. c. effatum est, in l. *cit. de quæ in veterata consuetudo pro lege non*

merito custoditur, & hoc est jus, quod dicitur moribus constitutum Nam cum ipsæ leges nulla alia ex causa nos teneant, quam quod iudicio populi receptæ sunt, merito & ea, quæ sine ullo scripto populus probavit, tenebunt omnes. Nam quid interest, suffragio populus voluntatem suam declaret, an rebus ipsis & factis. Quare rectissime etiam illud receptum est, ut leges non solum suffragio legislatoris, sed etiam tacito consensu omnium per desuetudinem abrogentur Vbi Glossa norandū monet per duo corrigi legem. *Primo* per aliam legē, & hoc planum est. *Secundo* per consuetudinem, §. penult. Institut. de iur. natur. Quod si consuetudo generalis est, generaliter legem vincit, si specialis, specialiter. l. venditor. π. *Communi* prædior. Et hac ulterius per sequentem leg. 3. confirmantur. Ea, quæ longā consuetudine comprobata sunt, ac per annos plurimos observata, velut tacita civium conventio non minus, quam ea, quæ scripta sunt iura, servantur Item seq. Magnæ auctoritatis hoc jus habetur, quod in tantum probatum est, ut non fuerit necesse id scripto comprehendere. Fortis igitur consuetudo est, non tamen ut vincat rationem, & legem naturalem, quæ immobilis & immutabilis, §. Sed naturalia, Institut. de iure natur. §. Aug. l. 83. *question. Q. 53. & l. de vera relig. c. 31. Bronchorst. Centur. 1. assert. 9. S. Thom. 1. 2. Q. 66. art. 2. quem alii DD. sequuntur.*

II. Canones quoque vim mutandi & extinguendi positivæ leges Consuetudini tribuunt, non tamen omni quantumvis longæ, & inveteratæ, sed illi

tantum, quæ rationi consentanea, & legitime præscripta est: in quo iuris pontificii puritas cernitur, dum à cynosura rationis ne latum quidem unguem admittit declinationem, adeoque spiritus vulgi clamoribus nullam recipit consuetudinem, nullos mores approbat, quibus cum rectitudine mentis dissidium sit. Quam præclare *Gregor. IX. in c. Cum tanto, de consuetud.* Nemo sanæ mentis intelligit naturali iuri (cujus transgressio periculum salutis inducit) qualicumque consuetudine, quæ dicenda est verius in hac parte corruptela, posse aliquatenus derogari. Licet etiam longævæ consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeo valitura, ut vel iuri positivo debeat præiudicium generare, nisi fuerit rationabilis, & legitime sit præscripta Ita *Gregor. ad legem Constantini Imper. respiciens, quæ in c. 4. D. ff. 11. refertur.* Consuetudinis, ususque longævi non vilis auctoritas est, verum non usque adeo sui valitura memento, ut aut rationem vincat, aut legem. *Silv. v. Consuetudo n. 2.*

III. Porro rationabilis consuetudo censetur, quæ honestati favet, peccandi licentiam non præbet, nec communi utilitati perniciofa est.

De præscriptione non una omnium sententia est, nam ex veteribus aliqui immemorabile tempus exigunt, quod moderni omnes damnant. *Gloss. in c. Cum tanto, cum aliis paucis 40. annorū spatium statuunt, quod locum habere potest in iis, quæ sunt contra jus, non autē in iis, quæ sunt præter jus.* Communior itaque opinio est in materiâ Canonica ad præscriptam consuetudinem decem annos

nos sufficere, Ita *Brotol. Rochus, Panorm. Covarr. Navarr. & alii apud Suar. cit. l. 7. de legib. c. 15. n. 2.* ubi etiam rationem addit, quia jura dicunt ad hoc, ut præscripta censeatur consuetudo, sufficere, quod longæva sit, seu longi temporis,

quod est decem annorum. Nec atinet distinguere inter consuetudinem, que contra præsentis, vel abſentes invaluit; cum nulla non præſentibus, & tolerancibus aliis, si non omnibus, valida tamen frequentetur.

TITVLVS II.

De Clericis.

Clericorum nomine continentur, quicumque ordines vel primam tonsuram habent, in quacunque dignitate aut gradu sunt, *c. Cum contingat, de sta. & qual. ex quo ad servitium Dei electi sunt.* Vnde omnes, qui non sunt laici, dicuntur clerici *c. Duo sunt 12. Q. 1. la materia favorabili quoque eo nomine gaudent etiam Episcopi, & regulares: in odiosa verò excluduntur Episcopi, & constituti aliquâ dignitate: Item Canonici, Monachi, & religiosi, c. Quàm periculosum, de sent. excom. in 6 & c. Fidei fervorem, de heret. col.* Est enim in ejusmodi personis qualitas super alios, quæ in simplicibus clericis non reperitur. De clericis igitur est ordinis

XII.

DIFFERENTIA I.

Clerici iure Canonico in terris Ecclesie, & Imperii prohibentur docere, & audire ius civile, c. Super specula, de privileg. Secundùm leges verò omnibus id licet, arg. l. Nec non, §. Quod eis, n. Ex quibus causis major. Ioan. Bapt. à S. Blas. 34.

I. Verba citati *cap. Super specula, ista sunt: Firmiter interdiciamus (ait Honorius III.) & districtius inhibemus, ne Parisiis, vel in civitatibus, seu aliis locis vicinis, quisquam docere, vel audire ius civile præsumat: & qui contra* feterit, non solum à causarum patrocinii interim excludatur, verum etiam per Episcopum loci excommunicacionis vinculo innodetur. De mente Pontificis non eadem interpretum, & DD. sententia est. Non pauci censent prohibitionem